

Nezaboravnim suradnicima

Institut za suvremenu povijest posvećuje ovaj broj časopisa Ivanu i Fikreti Jelić — svojim dugogodišnjim djelatnicima i poznatim hrvatskim povjesnicima, koji nas prerano i tragično ostaviše. I svojom smrću iskazuju oni visoke ljudske vrijednosti; vatrena stihija uzela ih je dok su spašavali jednog potpuno nemoćnog čovjeka.

Bračni par Jelić bavio se poglavito istraživanjem povijesti hrvatskog naroda u drugom svjetskom ratu s jedne i druge strane »bunkera«. Ivan je proučavao komunistički pokret i partizane, a Fikreta ustaški pokret i Nezavisnu Državu Hrvatsku. Njihova istraživačka pouzdanost rezultat je prije svega neumornog rada za stolom istraživača. Dokumentiranost njihovih priloga plod je onih nebrojenih dana i noći provedenih uz arhivske i druge izvore. Potpuno zatumljujući vlastiti znanstveni egoizam objavljivali su u svojim radovima i najvredniju izvornu građu.

Ivan Jelić nije nas zadužio samo svojim priložima nego i kao urednik Časopisa za suvremenu povijest, jednog od nesumnjivo najboljih povijesnih časopisa u nas. Usprkos pritiscima različitih mitomana koji su nastojali spriječiti napredak povijesne znanosti otvarao je nova istraživačka pitanja. Braneci autonomnost povijesti i identitet hrvatskog naroda uspio je prirediti i izdati oko tridesetak svezaka časopisa, što također svjedoči o njegovoj nesebičnoj spremnosti da se žrtvuje za interes nacionalne historiografije. Bio je prvi urednik ovog časopisa, koji mu danas s osobitim poštovanjem posvećuje svoje stranice. Uređivao ga je od prvog broja 1969. sve do partijske zabrane svih uredničkih poslova 1981. godine.

Od prvih demokratskih izbora poslijeratne Hrvatske i dubinskih promjena u povijesti zajedničkog »jugoživota«, te nastanka samostalne hrvatske države, braćni par Jelić htio je dati svoj doprinos oblikovanju novih istraživačkih tema. Fikreta je 1992. završavala svoj veliki projekt pod radnim naslovom »Srbi na okup«, u kojem je u tijeku »balvan revolucije« i velikosrpske agresije na Hrvatsku htjela ukazati na genezu memorandumske i Raškovićeve tvorevine, »Srpske Krajine«. Bila je u završnoj fazi prikupljanja arhivske građe o velikosrpskom projektu Srpske Krajine u Hrvatskoj i Bosni 1939., koji je počeo onog trenutka kada je Hrvatskoj seljačkoj stranci pošlo za rukom primorati monarhističko i unitarističko središte Kraljevine Jugoslavije na rješavanje hrvatskoga nacionalnog pitanja stvaranjem Banovine Hrvatske. I njezin suprug Ivan primicao se istraživačkoj završnici također velikoga monografskog projekta o Andriji Hebrangu, radeći istodobno na pisanju novih školskih udžbenika iz povijesti, dobro znajući da je upravo povijest najhrvatskiji predmet našega školstva. Budući da je i sam iskusio gorčinu intelektualca i historičara u socijalističkom i komunističkom društvu, zagovarao je potrebu drugog čitanja vlastitih radova i, dakako, vrela kojima smo se služili. Od prvih dana domovinskog rata bio je veliki pristaša institucijske i kadrovske obnove hrvatske historiografije, zagovarajući njezina nova promišljanja i preispitivanja. Nepunu godinu dana prije svoje tragične smrti ponovo je preuzeo uređivanje i vođenje Časopisa za suvremenu povijest.

Dragi prijatelji i suradnici! Vaše djelo ostaje s nama u našim istraživačkim nedoumicama. U svim pregledima hrvatske historiografije, napose dijela o sudjelovanju hrvatskog naroda u drugom svjetskom ratu, ostaju Vaše knjige, članci i rasprave, za koje ste isključivo živjeli sve do Vaše posljednje i najbolnije bitke s vatrom požara u sutonu 6. travnja 1992. godine. Neka radovi Vaših prijatelja u ovom časopisu budu izraz zahvalnosti i znak njihove odanosti.

Direktor Instituta
dr. Mirko Valentić